

qui a Pharaone Nechao interfectus est in Mageddo significat antiqui hostis persecutionem adversum prædicatores, quos neci tradere et de Ecclesia auferre conatur, ut facilius totam plebem invadere et dissipare possit. Interpretatur enim Pharao dissipans. Nechao percutiens, Mageddo de tentatione. Permittitur quippe diabolus consurgere adversum sanctos : et hoc totis viribus certat, ut tentando gregem Dei percutiens eos prius dissipando auferat, quorum solatio alii contra hostem dimicant.

CAPUT XXXVI.

VERS. 4. — *Constituitque.* Nechao regem Joakim constituit, imposuit mulctam terræ centum talentis argenti : quia diabolus pensum servitii a populo perditorum expetiit, ut tam sensu quam eloquio parati sint ejus obsequio.

Et vertit. Notandum quod de eodem Joakim filio Josiæ in Regum ita scriptum est : *Dormivit Joakim cum patribus suis, regnavitque Joachin filius ejus pro eo (IV Reg. xxiv).* Josephus tamen dicit : Dum rex Babylonis intrasset civitatem, fidem nequaquam servavit, sed juvenes fortissimos et pulchritudine decoros occidit una cum rege Joakim, quem ante murum insepultum projici jussit. Filium vero ejus Joachin constituit regem universæ provinciæ. Eos autem qui erant in dignitatibus constituti numero tria millia, duxit in Babylonem, inter quos erat Ezechiel adhuc puer. Hic ergo finis habuit Joakim regem qui vixit annos decem et triginta, regnavit autem undecim annis. Successor vero regni Joakim rex nomine Ononimus regnavit mensibus tribus et diebus decem. Sciendum autem, quod cum semel quis cuilibet vitio se mancipaverit, multis dominis obnoxius erit. Unde Joakim quem Pharaos ante census sibi solvere coegit, hunc Nabuchodonosor rex Babylonis tribus annis servare compellit. Nabuchodonosor eundem significat quem et Pharaos; principem scilicet confusionis et rectorem tenebrarum harum. Cum autem diabolus aliquem sibi census peccati solvere coegit, totum in dominium suum redigit, et plenum servitium exigit, persuasione scilicet, delectatione, consensu, cogitatione quoque, locutione, et operatione.

(**HIERON.**, *quæst. in Paral.*, tom. III.) Sciendum quod nomen istius Joachin, etc., usque ad præpositorum depravati exemplis cedunt cum ipsis in prædam diaboli.

VERS. 10. — *Regem vero.* Sedecias significat eos qui regimen in populo Dei suscipiunt : interpretatur enim Sedecias justus Domini. Illi enim accipiunt sedem justitiæ ad exercenda opera justitiæ, honoris et officii accipiunt dignitatem, maxime quia filii Josiæ, id est salutis Domini, per gratiam baptismi et unctionem chrismatis nuncupari merentur : sed degenerantes relahuntur in vitiorum fœditate, et se subditos convertunt ad impietatem, nec fidem quam Deo promiserant, custodiunt, nec cum hominibus pacis lædera servant. Tales quotidie lex divina, prophetarum, et apostolorum miracula e peccatis recedere, et ad Dominum per pœnitentiam reverti monent : sed semel indurati, verba salutis despiciunt, unde Deus iratus mittit contra eos regem Chaldæorum, id est, diabolum cum satellitibus suis, id est, spiritualibus nequitis, qui nulli parcentes ætati, nulli deferentes dignitati, quoscunque capiunt, in Babylonem, id est, in confusionem transferunt; et domum Domini incendunt, quia fideles, qui sunt templum Dei, blasphemare compellunt. Muros Jerusalem destruant, cum custodias pastorum deciciunt, turres comburunt, cum prælatos per illicita desideria exurunt : omne pretiosum demoliuntur, cum eos qui de virtutis et scientiæ prærogativa sibi applaudunt, ad nihilum redigunt.

Finis libri Paralipomenon similis principio libri sacerdotis Esdræ : unde quod ibi exposuimus, hic replicare non est opus. De Cyro quoque quomodo Christum significet, et quæ de eo dicantur, et quæ ad ipsum referantur, in Isaia exposuimus.

(**RAB. ex Beda.**) Salomon templum Domini septem annis construxit in Jerusalem, etc., usque ad scilicet et civitatis Dei de qua ejecti fuerant, recipiunt.

ESDRÆ LIBER PRIMUS.

B. HIERONYMI IN ESDRAM ET NEHEMIAM PROLOGUS.

(*Vide tomo VIII operum.*)

CAPUT PRIMUM.

(**BEDA in Esdras**, tom. II.) Sicut Cyrus destructo Chaldæorum imperio populum Dei liberavit, etc., usque ad quibus fidem sui nominis et spem salutis aunctis qui ad regnum suum pertinent, id est, electis, prædicat.

VERS. 2. — *Et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum,* etc. (**BEDA ubi supra.**) Domus vel templum Dei in Scripturis sanctis, etc., usque ad et pariter in futuro dedicationis illius solemnia expectent.

VERS. 3. — *Quis est in vobis.* (**Id., ibid.**) Magna in

D his verbis fides regis, etc., usque ad eorumque animos et manus ad salutaria dirigeret opera.

Ascendat in Jerusalem. (**Id., ibid.**) Qui peccant vel sæcularia curant in imo sunt : qui Deo placere desiderant, ad cœlestia suspirant, omnes pompas mundi et illecebras æternorum amore transcendunt, et ædificant domum Deo in Judæa, in confessione scilicet suæ iniquitatis et divinæ miserationis, præparent corda sua quæ Deus habere et illustrare dignetur, et proximos ad idem invitare verbis et exemplis nitantur.

VERS. 4. — *Et omnes.* (BEDA., *ibid.*) Notanda distinctio verborum, etc., usque ad unde Joannes: *Nos ergo debemus hujusmodi suscipere, ut cooperatores simus veritatis, etc.* (III Joan. VIII.)

Adjuvent, etc. Qui temporalibus abundant, non solum pauperibus Christi necessaria debent ministrare, sed et bona quæ possunt pro se libenter operari, ut utroque commodo in templo Dei quod est Ecclesia, partem mereantur habere.

VERS. 5. — *Et surrexerunt.* (BEDA., *ibid.*) Cyrus omnia præcepit, imo permisit in Jerusalem ascendere et ædificare domum Domini, etc., usque ad et ideo collatæ misericordiæ particeps esse meruit.

Principes. (Id., *ibid.*) Principum enim patrum, id est magistrorum, est opere et doctrina errantium mentes, in studio boni operis ædificare. Scribæ docti in regno cælorum, qui merita sensusque auditorum solerter examinantes, dijudicare norunt quem in quo grado ministerii ecclesiastici promoveant.

Ut ascenderent. (Id., *ibid.*) Quotidianis profectibus velut quibusdam gradibus ascendit ad summam virtutum quæ sunt in æternæ pacis visione. Primi gradus sunt propriam vitam corrigere. Secundi de proximorum erratibus laborare. Supremi post opera bona et doctrinam gaudia perpetuæ remunerationis exspectare.

VERS. 6. — *Adjuverunt manus eorum in vasis.* Manus ædificantium socii, qui ædificare nequeunt datis pecuniis adjuvant cum sæculares prædicatoribus liberos suos vel familiam Domino educandam committunt, ut quod per se nequeunt, per eos qui possunt, Domino suæ devotionis munus offerant.

Et jumentis. (BED., *ibid.*) Id est, tardioribus, etc., usque ad et quasi suppellex varia ad ædificandam domum Domini principibus patrum tribuantur.

Protulit autem. (Id., *ibid.*) Diversa vasorum species, etc., usque ad in libro æternæ memoriæ scriptam continet in quorum figura apte subditur: *Et annumeravit, etc.*

VERS. 9. — *Et hic est.* (Id., *ibid.*) Quia novit Dominus numerum electorum, etc., usque ad ut priusquam pœniteant, perennem rapiantur ad pœnam.

CAPUT II.

VERS. 1. — *Hi sunt, etc.* Judææ scilicet non Babylonæ. Ad hanc enim pertinebant etiam de captivorum stirpe in Babylonia lati. Toto enim animo Judæam et Jerusalem suspirabant, quorum figuram gerit dux eorum Zorobabel, qui nomine ipso se ortum in Babylone demonstrat, sed intentione et opere civem Jerusalem. Altiori sensu filii Ecclesiæ, filii sunt patriæ cœlestis, non solum qui Ecclesiæ sacramentis jam sunt inbuti, sed etiam qui foris, id est inter Impios aliquando aberrantes divina electione ante sæcula præordinati ad vitam divinæ gratiæ ministeriis sunt consecrandi.

Et reversi sunt in Jerusalem. (BEDA in Esdræ, tom. II.) Cum enim liberati de potestate Satanæ, etc.,

usque ad visio autem pacis et confessio in præsentī inchoatur, et in futuro perficitur.

Unusquisque incivitem. (Id., *ibid.*) Ideo vigilanter Scriptura distinxit de qua generatione captivorum soluti in patriam redierint, etc., usque ad pro quibus certa mercede remuneret.

VERS. 2. — *Numerus, etc.* (Id., *ibid.*) Populum Israel tribum Juda et Benjamin dicit, etc., usque ad una cum sacerdotibus et Levitis qui inter eos sortem habuerant, debere intelligi.

VERS. 58. — *Nathinæi filii, etc.* (Id., *ibid.*) Nathinæi qui post sacerdotes, Levitas, cantores, et janitores in ordine describuntur, ipsi tunc fuere qui nunc in Ecclesia subdiaconi vocantur, obediens officii Levitarum, et oblationes in templo suscipientes a populo.

Omnes Nathinæi. (Id., *ibid.*) Hoc loco etiam secundum litteram gratia Dei ostenditur, qua etiam in Veteri Testamento gentiles ad salutem recipiebantur, dum exposito catalogo eorum quos veraciter ad populum Dei pertinere constabat adjuncti sunt, qui utrum ex Israel, an ex proselytis essent, ignorabatur: eorumque simul inter filios Israel numerus exponitur: etsi enim longa separatione patrum suorum a templo vel populo Dei quomodo ad eum pertinerent indicare nequierant: qui tamen data generali licentia de captivitate ascenderant, ut socii recipiebantur; gaudebant etenim cæteri Israelitæ eos ob amorem communis fidei et religionis habere quasi fratres et notos, etsi in origine carnis minus cognoscebant eos.

Allegorice autem inter pœnitentes qui liberati a captivitate vitiorum ad ædificandam vel in se, vel in aliis domum Domini ascendunt, sunt nonnulli qui plurimis gravioribus peccatis astricti, qui a Deo ab omni actu pietatis et castitatis videntur alienati, ut nihili prorsus bonitatis et religionis quam a doctoribus acceperant, in eis remansisse videatur, nec possunt indicare utrum ex Israel, id est ex sancta Ecclesia fuerint generati, quia tales peccando facti sunt, quasi nunquam pertinuerint ad Spiritum sanctum, pœnitendo tamen corriguntur et convertuntur, ut numerus eorum inter veros Israelitas in quibus dolus non est, conscribatur in cœlis.

VERS. 61. — *Et de filiis sacerdotum.* (BED., *ibid.*) Eadem cautela filii transmigrations erga sacerdotes agunt, qua erga populum. Curabant enim, ut distincte patesceret qui vere ad populum Israel vel ad genus sacerdotale pertinerent, qui aut suspecti aut certa proselytorum, id est, advenarum essent stirpe procreati. Sacerdotes ergo suspectos ab altaris moverunt officio, usque dum certius eorum origo claresceret, sed nihilominus in societate transmigrantium, unanimi secum pace servaverunt.

Mystice autem quærent filii sacerdotum de captivitate Babylonica ascendentes scripturam genealogiæ suæ, nec invenientes, de sacerdotio ejiciuntur cum ministri altaris in tanta flagitia vel nefanda dogmata decidunt, ut etsi pœnitendo ad salutem

animæ redeant, non tamen digni sunt qui ad sacrum gradum restituantur. Etsi enim inter fideles vitam expectent æternam, non tamen scripturam gradus sui, quem repetere nequeunt inter perfectos sacerdotes inveniunt.

Omnis multitudo quasi vir unus, etc. (BED., *ibid.*) Hi eos significant qui profectu emendationis vitæ vitia superare, et virtutum culmen ascendere satagunt, nondum tamen sibi ad providendam viam regularis vitæ sufficiunt, sed eorum qui in Christo præcesserunt industria coercentur et diriguntur.

Et in ipsis. (BED., *ibid.*) Mystice, in templo vel populo Dei sunt cantores, etc., usque ad et quasi suavitate suæ vocis adjuvant ædificantes templum.

VERS. 66. — *Muli eorum*. (Id., *ibid.*) Mulus ex asino et equa gignitur, mala ex equo et asina. Inter homines qui de captivitate ascenderant etiam animalia quibus adjuvabantur, describuntur. Et eorum sicut hominum numerus designatur, quia sunt multi in Ecclesia vel sensu tardiores, vel etiam carnales, qui tamen magistris spiritualibus devote obtemperant, et ad portanda onera fraternæ necessitatis, dorsum mentis inclinant, et cum cæteris electis de confusione diabolicæ captivitatis erepti, ad supernæ civitatis mœnia tendunt, quorum etiam numerus memoria Dei integer conservatur; unde: *Imperfectum meum viderunt oculi tui* (Psal. cxxxviii). Et alibi: *Homines et jumenta salvabis Domino* (Ibid. xxxv).

VERS. 68. — *Sponte obtulerunt in domum Dei ad*, etc. (Id., *ibid.*) Magnæ devotionis indicium est, etc., usque ad quanto eos nec licitis uti considerant.

VERS. 69. — *Secundum vires*. Hæc est enim mensura perfectionis, pro posse suo quemque pro Domino laborare, et statum Ecclesiæ primo in se, deinde in proximis confirmare. Qui taliter conversantur, recte principes patrum vocantur, quia perfectionem vitæ et doctrinæ illis qui in Ecclesia per sollicitudinis studium patres vocantur altius vivendo principantur.

Auri solidos. (BED., *ibid.*) Aurum et argentum et vestes sacerdotales, etc., usque ad Quo enim gravius se errasse meminerunt, eo ardentius bonis operibus insistent.

VERS. 70. — *Habitaverunt ergo sacerdotes et Levitæ*. Levita a Chaldæis captivatus civitatem recipit, cum diaconus virtutem perfectionis quam a diabolo seductus perdidit Domino donante reintegrat. In Babylone vero natus civitatem in Judæam veniens ingreditur, cum regeneratus in Christo et bene institutus in Ecclesia acceptum semel diaconatum regulariter custodit. Sicut enim ille per Christi gratiam quasi de Chaldæa servitute liberatus est, ita hic per executionem honorum, in quibus prædecessores ejusdem gradus conversati sunt, velut ad mœnia propriæ virtutis vel civitatis ascendunt. *Universusque Israel*. (BEDA ubi supra.) Universum Israel, non decem tribus tantum dicit, quæ quondam vocabantur Israel ad distinctionem duarum quæ

vocabantur Juda, etc., usque ad de quibus sibi promittunt Judæi, quod regnante Christo suo, cum cæteris suæ gentis hominibus sint in Judæam reversuri, et in toto orbe regnaturi.

Allegorice sacerdotes, Levitæ, cantores, janitores, et Nathinæi, omnisque Israel in civitatibus suis habitant, cum ministri altaris et doctores et plebs Christiana in suis gradibus Deo fideliter serviunt, sive qui eodem gradu aliquando vitis sordidato vel perditio, per pœnitentiam correpti sunt, sive qui nuper de regno diaboli ad Ecclesiam venientes bonum sibi gradum acquisierunt. Suas enim civitates introierunt Levitæ vel filii Israel, non solum qui eas captivati amiserant, sed etiam qui de captivis geniti ad ipsas se paterna successione pertinere didicerant. Quicumque vero ita captivati sunt, ut nunquam reversi aliis fundos suos possidendos reliquerunt, illos significant, qui sic peccando ab Ecclesia discedunt, ut nunquam respiscant, et aliis promissa sibi præmia relinquunt; unde: *Memor esto unde excideris, et age pœnitentiam, et prima opera fac: sin autem venio tibi, et movebo candelabrum tuum*, etc. (Apoc. 1); et alibi: *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam* (Ibid. 11).

CAPUT III.

Jamque venerat mensis septimus. (BEDA in Esdras, tom. II.) Qui apud nos October præ cæteris legali observatione solemnus, in quo etiam celebrata est dedicatio templi. Congruè ergo cum primo civitates suas intrassent et mansiones sibi providissent, mox in Jerusalem confluerunt, et altare construxerunt, et eo tempore quo templum cum altari et omnibus vasis olim consecratum est, et quo ad diem consecrationis annuatim venire solebant.

Mystice. Septimus mensis gratiam Spiritus sancti significat. In hoc mense post captivitatem de civitatibus nostris in Jerusalem convenimus, cum ablatas sordes vitiorum post inchoationem bonorum operum majore ejusdem Spiritus gratia illuminamur, et in amore supernæ pacis, quæ in vera unitate est, accendimur. Jerusalem enim visio pacis dicitur.

VERS. 2. — *Et surrexit Josue*. De tribu sacerdotali, quæ significat Christum verum sacerdotem, qui in sanguine suo nos a peccatis lavit, et assistit nunc vultui Dei pro nobis.

Et fratres ejus sacerdotes. De quibus dicitur: *Ite, nuntiate fratribus meis* (Matth. xxviii). Hi sunt in Ecclesia altiores, et Christo familiarius inhærentes, Ecclesiam ædificant. Toti etiam dicitur Ecclesiæ: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium* (1 Petr. 11). Sunt enim electi membra summi sacerdotis, corpora sua offerentes hostiam vivam.

Et ædificaverunt. (BED., ubi supra.) Magna provisione primo altare ædificaverunt, etc., usque ad sed Christum apud Patrem advocatum non habuerunt.

VERS. 3. — *Bases suas*. (Id., *ibid.*) Corda scilicet electorum ad suscipienda fidei sacramenta præceptis

magistorum quasi ferramentis fabrorum præparata, etc., usque ad cum fideles corda et corpora ad exercendum operando quod credunt, humili intentione submittant.

Et obtulerunt. (ΒΕΒΔ., *ibid.*) Mane et vespere offerimus holocaustum Domino super altare ejus, etc., usque ad juxta illud : *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, elevatio manuum tuarum sacrificium vespertinum* (Psal. cxl).

VERS. 4. — *Feceruntque.* (Id., *ibid.*) Qui de Babylone in Jerusalem ascendunt, etc., usque ad et alibi : *Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus* (Hebr. xiii).

Solemnitatem tabernaculorum. Quæ Græce scenophegia, id est fixio tabernaculorum dicitur, quæ incipit quinto decimo die mensis septimi, et durat septem diebus : in quibus præcepit Dominus populum in tabernaculis habitare, et quotidie legem scrutantes holocausta Domino offerre : quia quondam in tabernaculis scilicet morabantur in solitudine prædicante legem Mosi, et crebro sibi Deo apparente, diu expectantes promissam requiem, ne unquam scilicet tanti beneficii gratia in oblivionem veniret.

Per ordinem. Quia quidquid inordinate geritur, meritum perfectionis amittit : quia honor regis judicium diligit. Quæ enim in honorem summi regis agimus certi, necesse est discretionem iudicii, quando vel quantum sint agenda, distinguamus.

VERS. 5. — *In Kalendis, quam in universis, etc.* Scilicet initiis mensium in ortu lunæ, a quo semper Hebræi menses incipiebant, nullos menses exceptis lunaribus habentes : unde pro Kalendis Græci melius neomenias, id est novilunia vocant. Si autem menses propter dies triginta quibus implentur, significant plenitudinem operum lucis, quando in fide sanctæ Trinitatis Decalogi præcepta perficimus, quid exordia mensium, in quibus luna, ut denuo luceat, nuper a sole dicitur accendi, nisi initia designant bonæ operationis, quæ donante conditoris gratia, quasi solis justitiæ præsentia percipimus ? Ob cuius significantiam divinæ illustrationis sine qua nihil boni inchoare vel perficere valeamus. Deus omnes Kalendas, id est exordia mensium celebrari præcepit ; unde : *Canite initio mensis tuba in insigni die solemnitalis vestræ* (Psal. lxxx). Bene autem dicitur, quia peracta festivitate tabernaculorum filii transmigrationis faciebant holocaustum juge. etc. Quia postquam animus semel huic mundo perfecte abrenuntiaverit, oportet ut totum se impendat obsequio divinæ voluntatis.

VERS. 6. — *A primo die.* Ab exordio divinæ scilicet inspirationis, qua humana conscientia immutatur, et voluptatibus neglectis, in ea sola quæ Domini sunt, inardescit, sicut apostoli qui Spiritu sancto inflammati, quasi holocaustum facti, omnibus linguis prædicabant magnalia Dei. Hinc apud Hebræos septimus mensis novus annus vocatur : quia per Spiritum sanctum fidelibus datur, ut novum charitatis

impleant mandatum, et canticum novum in ædificatione domus Dei reddant.

Notandum autem quod mense septimo congregatus est populus in Jerusalem, et congregatis omnibus Josue Zorobabel cum fratribus suis altare ædificasse, et a primo die septimi mensis holocaustum obtulisse referuntur : unde colligitur hoc altare ex lapidibus impolitis citissime compositum : non sicut olim de ligno fabrefactum, et æreis laminis cooperatum. Non enim aliter etiam plurima fabricantium turba instante potuit una die incipi et perfici, et ad offerendum holocaustum præparari. In libro enim Machabæorum de lapidibus factum dicitur : *Et acceperunt lapides integros secundum legem, et ædificaverunt altare novum secundum illud quod prius fuit* (I Mach. iv).

Notandum quod initium quintæ ætatis sicut quatuor præcedentium oblatis Domino holocaustis consecratur. In prima enim protomartyr Abel primus omnium electorum de primogenitis ovium Deo holocaustum obtulit et ingressum nascentis sæculi primo hostiis pecorum, tandem proprio cruore dedicavit. Secundæ ætatis ortum Noe oblatis Deo holocaustis de his quæ fuerant in arca consecravit. Tertiam ætatem Melchisedech et Abraham hic in pane et vino, ille proprio filio oblato sacrarunt. Quartam ætatem David Domino consecravit, ædificato altari in area Hornæ Jebusæi, et oblatis Deo holocaustis, quibus eum quem populum numerando offenderat placaret ; ubi Abraham perhibetur filium obtulisse, et post ædificato a Salomone templo altare holocaustorum constat esse locatum. Quintæ nunc ætatis exordium Josue et Zorobabel ædificato ibidem altari, et oblatis Deo holocaustis, mox excusso captivitatis jugo obtulerunt, et postea jugi holocausto Dominum sibi placaverunt. Hæc omnia in figura præcesserunt ejus qui in sexta ætate hostia suæ carnis totum mundum redemit.

VERS. 7. — *Dederunt autem.* (ΒΕΒΔ *ubi supra.*) Qui de captivitate liberati Jerosolymam venerant, etc., usque ad Fundatio templi illos significat, qui nuper conversi locum præparant Domino in se ; unde : *Membra vestra templum sunt Spiritus sancti, etc.* (I Cor. vi.)

Latomis. (Id., *ibid.*) Latomi sunt in constructione domus Dei, qui corda proximorum docendo vel increpando instruunt, etc., usque ad et tabernaculum de cortinis et tabulis compositum.

Cæmentariis. (Id., *ibid.*) Cæmentarii sunt predicatorum, qui dum eos quos bonis operibus instituunt, copula charitatis ad invicem neclunt, quasi quadratos politosque lapides, nō ordinem compositionis reserant cæmenti infusionis conjungunt, dicentes : *Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis continuam charitatem habentes, etc.* (I Petr. iv). Inde Paulus : *Super omnia autem habete sharitatem, quod est vinculum perfectionis* (Col. iii).

Sidonii Tyriisque. (Id., *ibid.*) Sidonii quoque et Tyrii prædicatores repræsentant, qui homines in

gloria quondam sæculi sublimes et candidos securi sermonis Dei, de statu primæ conversationis deiciunt, ut salubriter prostratos, et quasi ab humore corruptivo ingenti sensus excoctos, ab omni vitiorum fortitudine corrigant, et in ornatum vel in munimentum Ecclesiæ exigunt. Unde in psalmo qui inscribitur in consummatione tabernaculi: *Vox Domini confringentis cedros (Psal. 11).*

Sidonii Tyriisque. (BEDA., *ibid.*) Dant principes patrum, etc., usque ad quia pressuram in mundo habent, quamvis confidentes, quia Dominus vicit mundum.

Ut deferrent ligna. (Id., *ibid.*) Deferunt ligna excisa in mare, etc., usque ad et per reconciliationem sacerdotum Ecclesiæ aggregamur.

Joppe. Unde scilicet per terram ad opus templi deferrentur, sicut in prima templi structura factum est, sed Salomon regali potentia a rege Hiram quæ voluit, facile obtinuit: hi autem de captivitate redeunt et regni potentiam non habentes cuncta emebant.

Anno autem. (BEDA ubi supra.) Cum supra dicatur quod septimo mense venerunt in Jerusalem, etc., usque ad aut resurrectionem corporum quam bene operantes speramus, denuntiat.

VERS. 8. — *In Jerusalem.* Locum scilicet templi quo templum ædificare capiebant. Falluntur enim Judæi qui dicunt nunquam parietes templi, sed solum tectum a Chalkæis fuisse subversum, cum pateat Esdræ filium transmigrationis templum fecisse a fundamentis.

Et omnis qui. Magna devotio totius populi. Gaudebant enim se de captivitate rediisse, et quantum superbæ civitatis flagitia horrebant, tantum Jerusalem videre cupiebant decorem: quantum fana abominabantur, tantum templum Dei restaurari conabantur. Sic non solum episcopi et presbyteri plebem fidelium, id est Dei domum debent ædificare, sed etiam populus de captivitate vitiorum ad visionem veræ pacis vocatus, ministerium verbi ab his qui docere noverunt, debet eligere, qui scilicet ministri verbi, id est Levitæ a viginti annis et supra constituuntur: quia tales sunt ad prædicandum constituti et præferendi, qui Decalogum non solum faciendo auditoribus ostendant, sed etiam puritatem et integritatem cordis in conspectu Dei intemeratam custodiant.

A viginti annis. (BEDA ubi supra.) Non est dubitandum ibi statum Ecclesiæ per spiritum sumere projectum, etc., usque ad Zorobabel vero de tribu regia orti sunt.

VERS. 9. *Stetitque.* (Id., *ibid.*) Non filius Joseph, etc., usque ad Laudant etiam per manum David regis, cum opera Christi quæ per carnem gessit, diligenter attendunt et imitantur, quantum possunt.

VERS. 10. — *Steterunt sacerdotes in ornatu suo.* (Id., *ibid.*) Magna omnium personarum devotio ostenditur, cum fundato templo omnes juxta gradum suum misericordiam Domini laudant. Sacerdotes quidem sanctis vestibus ornati, sicut adhuc stante templo consueve-

rant, tubis personantes et cor populi ad suavitatem supernæ laudis accendentes; Levitæ in cymbalis bene sonantibus hymnos Domino concinentes; populus communi clamore Deum laudando affectum cordis ostendens.

VERS. 11. — *Et concinebant in hymnis.* In organis, scilicet quæ ipse fecit, vel psalmis quos intulit, vel quia David in colloctione arcæ principem fecit ad constendum Domino, Asaph et fratres ejus, ut Verba Dierum testantur, de quo rursum dicitur: quia filii ejus sub manu ipsius erant prophetantes juxta regem (*1 Paral. xv, xvi*). Merito hic cum filii Asaph laudarent et confiterentur Domino per manum David, juxta dispositionem ejus hoc fecisse intelligendi sunt.

VERS. 12. — *Flebant* (BEDA ubi supra), scilicet cernentes quantum pauperies illius temporis a magnifica quondam Salomonis potentia, qua prius templum fundatum est, distaret, etc., usque ad In secunda Christus et apostoli gratiam Novi Testamenti et regni cælestis introitum nuntiant.

(Id., *ibid.*) Flebant in ædificatione templi spiritualis, etc., usque ad nec inter augmenta piorum desunt tentamenta pravorum, qui vel bonum fictè ostendendo, vel aperte malum ingerendo, sanctos lædere conentur.

CAPUT IV.

VERS. 1. — *Audierunt autem hostes Judæ et Benjamin,* etc. (BED. in *Esdr.*) Hostes Judæ et Benjamin Samaritas dicit, etc., usque ad qui ad dexteram judicis benedictionem et regnum æternum percepturi sunt. Dicunt ergo:

VERS. 2. — *Ædificemus vobis.* (Id., *ibid.*) Cum affectant hæretici auctoritatem sibi prædicandi inter catholicos tribui, etc., usque ad in aperti persona hostis accerrime impugnavit.

Non est nobis. Non est hæreticorum ædificare Ecclesiam a qua sunt alieni, sed tantum eorum qui Christo vero regi et sacerdoti adhærentes, principes patrum vocari meruerunt, et pro pia cura quam habent erga eos qui Christum videre desiderant.

VERS. 3. — *Factum est autem.* (Id., *ibid.*) Quoties hæretici non solum in civitatibus, sed etiam in provinciis perverse docendo vel etiam sæviendo dogma confessionis veræ impediabant, etc., usque ad sapientibus architectis reædificandæ post captivitatem ejusdem domus copia suppeteret.

VERS. 4. — *Populi Judæ.* Populum Juda, id est confidentem et glorificantem, dicit eum qui integre mente Domino ædificare, id est ad voluntatem ejus faciendam et gloriam quærendam omnium quos potest animos et ora convertere querit.

VERS. 5. — *Conduxerunt.* (Id., *ibid.*) Notanda distinctio verborum, etc., usque ad cum principum terrenorum contra Ecclesiam præsidia acquirunt, quod quantum noceat fidei, tempore Arianæ perfidiæ luce clarius innotuit.

In regno autem Assueri. (Id., *ibid.*) Hunc Artaxerxem, etc., usque ad sed quasi minoris potentie illum hæc tractare et decernere permisit.

(BEDA., *ibid.*) Artaxerxes cui snadetur et suasus A præcepit ne Jerusalem ædificetur, etc., usque ad de-
nuo superatis hostibus qui proxima tenebant loca,
possederunt.

VERS. 14. — *Lesiones.* Quia nequeunt sufferre, qui regnum diaboli conantur impugnare, timent bella concitari in Ecclesia, ne hæreses et fallaciæ eorum cum dogmate gentilium debellantur, duce illo qui ait: *Non veni pacem mittere, sed gladium* (*Matth. xvi.*) Et iterum: *Ignem veni mittere in terram* (*Luc. xii.*), etc., gladium, scilicet verbi Dei quo adversarios sternat, ignem charitatis, quo suorum corda accendens omnia contrariæ sectæ arma et scuta comburat.

Quoniam urbs. (BEDA *ubi supra.*) Ipsi hostes iterum de civitate Domini contententur, etc., usque ad id est inchoationem et perfectionem honorum Deo a quo B acceperant bene vivendo et gratias agendo referunt.

VERS. 16. — *Trans fluvium.* Enphratem scilicet, intra quem Syria est, qui baptismum significat, quia unus est de quatuor fluminibus paradisi, qui totum orbem irrigant, sicut quatuor evangelistæ ab uno fonte vitæ, id est Christo inspirati, consona voce cunctis gentibus lavacrum salutis prædicant, vel quia Euphrates *frugifer* interpretatur: quod congruit sacramento quo orbis ablutus et sanctificatus fructum animarum, tricesimum, sexagesimum et centesimum Deo gignit.

VERS. 17. — *Verbum misit rex ad Reum Beelteem.* (BEDA *ubi supra.*) Quærit rex Persarum, etc., usque ad qui Ecclesiam persequuntur et prohibent ædificari.

Habitatores Samariæ. Habitant hostes Jerosolymorum in Samaria, quæ interpretatur custodia, non quod præcepta fidei et veritatis custodiant, qui visioni veræ pacis obstinate repugnant, sed quia custodiam virtutum penes se manere jactant, cum adversus mœnia pacis per hæresim pugnant.

VERS. 23. — *Itaque exemplum.* (BEDA, *ibid.*) Patet ordo historici, etc., usque ad et rex tantum prohibuisset construi civitatem.

CAPUT V.

Prophetaverunt. (BEDA, lib. II in *Esdram*, tom. II.) In libris eorum plenius scriptum est, etc., usque ad Zorobabel quoque et Jesus, et populus qui cum eis erat, non minoris fuisse fidei probantur, qui propheta jubentes magis audierunt quam prohibentis impetum.

VERS. 2. — *Zorobabel.* (Id., *ibid.*) Ortus in Babylone, etc., usque ad Unusquisque etiam cum Deum invocans non aliud quærit quam ipsum, potest eum Sakathiel vocare.

Et Josue. (Id., *ibid.*) Josue vel Jesus interpretatur *Salvator.* Josedec Dominus justus. Hic quidem, sicut filius Nun, Christum significat; uterque enim populum in terram promissionis, ille de longo incolatu eremi, hic de longiore captivitatis servi io introduxit. Sic verus Jesus electos suos ab omnibus malis eruens, ad superni regni promissa gaudia indu-

cit, qui est filius Josedec, id est Domini justus, de quo dicitur: *Dominus justus concidet cervicem peccatorum*, etc. (*Psal. xii.*)

VERS. 3. — *In ipsa.* (Id., *ibid.*) Patet littera textus, quia confortati verbis prophetarum, optimates Judæorum non potuerunt hostium infestationibus a sancto opere præpediri, a quo quiescentibus adhuc prophetis, timore hostium cessaverant, sicut nunc in Ecclesia geritur, dum hi qui malignorum spirituum, vel hominum insidiis retardati, tardiores aliquando ad opus bonum fuerunt, repente verbis doctorum vel divinarum Scripturarum correpti, nullis tentationum machinis possunt vinci, vel a proposito intentionis revocari.

VERS. 4. — *Ad quod respondimus.* (Id., *ibid.*) Videtur qui hoc scripsit præsens affuisse, cum Esdras dicatur scripsisse, qui non tunc Jerosolymis fuisse, sed multo post, regnante Artaxerxe, illic venisse reperitur. Aut ergo tunc vere ibi fuit, et facto templo Babyloniæ rediit, ut plures de filiis Israel in Jerusalem reduceret, aut se ædificantibus jungit, quasi suum sit quod erga fratres agitur, vel quod ipsi agunt, sicut Apostolus ait: *Nos qui vivimus, qui residui sumus in adventu Domini, non præventemus*, etc. (*I Thes. iv.*)

VERS. 6. — *Exemplar epistolæ.* (Id., *ibid.*) Multum dissimilis est hæc epistola illi, etc., usque ad et tandem cognoscentes quod hoc a Deo cœli et terræ, qui solus vere est Deus, originem sumpsit, sacrificii ejus communicant, et ædificium juvare lætantur.

VERS. 8. *Lapide impolito.* (Id., *ibid.*) Novo scilicet, quem impolitum repperunt, sed poliendo ædificio aptaverunt, etc., usque ad alter idololatriæ mancipatus nulla spiritualium architectorum industria, nullo pietatis cultu deformitatem agrestis et terranæ mentis exuerat.

Et ligna ponuntur in parietibus, opusque, etc. (Id., *ibid.*) Ligna quæ ad ornamentum vel munimentum templi ponuntur, eandem sanctorum vitam in ornatu Ecclesiæ quam et lapides designant: de quibus dicitur: *Exsultabunt omnia ligna silvarum*, etc.

CAPUT VI.

VERS. 1. — *Tunc Darius.* (BEDA in *Esdram*, lib. II, tom. II.) Josephus nomen loci in quo hæ Cyri litteræ sint inventæ, ita posuit; et inventus est in Egbathanis constructa urbe in regione Mediæ codex. Porro alia translatio sic habet: In Egbathana in ædificio tutissimo regionis Medorum: unde videtur quod nomen Medena non aliud quam Mediam significat.

VERS. 3. — *Ut ponant fundamenta.* (Id., *ibid.*) Non est nobis exponendum, etc., usque ad aut de porticu domus Domini quæ erant ante faciem templi. De qua Scriptura cum palatium Salomonis fabricaretur, ita memorat: *Fecit atrium*, etc. (*III Reg. vi.*)

VERS. 5. — *Heddantur.* (Id., *ibid.*) Darius perfectas litteras auctoritate sua confirmat compeascens omnes Judæorum adversarios, et templum in loco suo ædificari jubet, etc.

VERS. 6. — *Nunc ergo.* Significat Artaxerxes, qui domum Dei et civitatem ædificari vetat, eos qui constructioni Ecclesiæ sanctæ motis persecutionibus contradicunt, inter quas Ecclesia maxime martyrum victoria floruit. Darius autem piam illorum regum devotionem, qui agnita fidei Christianæ pietate non resistere, sed suis decretis eam adjuvare curabant, e quibus multi interdictis p̄secutionibus priorum, seipos cum subjectis populis ejusdem fidei sacramentis consecrari voluerunt : quibus bene convenit quod Darius adjungit : *Sed a me p̄ceptum est quod*, etc. Quis enim explicare valeat quantum Ecclesia liberalitate regum adjuta sit et locupletata?

VERS. 8. — *Ut de arca.* (BEDA, *ibid.*) De arca regis ad opus Dei sumptus tribuuntur, etc., usque ad quid Cyrillus, quid Joannes, quid cæteri sancti dixerunt : edoctum se a senioribus Judæorum, id est, confidentium et laudantium Deum probavit.

Vitulos et agnos. (Id., *ibid.*) Hæc animalia quæ munda sunt, etc., usque ad quidquid a viris Ecclesiæ salubre didicerit, totum in divinum cultum impendit.

VERS. 9. — *Secundum ritum.* Quia tunc tantum vota offerentium accepta erunt, cum secundum catholicæ pacis ritum offeruntur; quæ autem gentili superstitione vel hæretica permista sunt, bona non sunt.

VERS. 10. — *Orentque.* Secundum illud Apostoli : *Obsecro ergo primo omnium fieri obsecrationes et orationes, postulationes gratiarumque actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, et omnibus qui in sublimitate sunt* (1 Tim. 11).

VERS. 11. — *A me ergo.* Gravissima pœna voluit eum punire qui decretum mutaret, damno scilicet omnium quæ haberet et animæ suæ, quam etiam ligno confixus longo cruciatus amitteret.

Mystice autem opera nostra lignis comparantur, bona fructiferis, prava autem salicibus et incendio dignis, tolliturque lignum de domo ejus, qui holocaustis Domini contradicit, et erigitur, et ipse in eo configitur, cum opera eorum qui paci Ecclesiæ repugnant omnibus manifeste, quam sint inutilia et perversa patescunt : et ipsi in eis non vitæ gaudium, sed mortis laqueum acquisisse probantur. Domus quoque talium publicatur, id est, publico censu proscibitur : cum corpora eorum cum quibus in hac vita remanserint, in resurrectione perpetuo punienda tormento sævis exactoribus, immundis spiritibus in potestate traduntur.

VERS. 12. — *Deus autem.* Decretum suum divinæ potentie confirmari desiderat, et ipse ut homo temporali regno p̄ditus pro pace domus Dei publica lege omnia quæ potest facit. Quod nunc quoque in Ecclesia geritur, cum terrenæ potestates ad fidem conversæ pro statu Ecclesiæ publica edicta proponunt, et hanc Domino juvante et inimicos debellante placidam pacem semper habere cupiunt.

VERS. 14. — *Juxta prophetiam.* Prædixerant enim, quia si ædificando templo insisterent, mox donante

Domino et opus ipsum complerent, et bonis omnibus abundarent.

(BEDA *ubi supra.*) Nemo quod Aggæus dicit sub Dario rege jacta esse templi fundamenta, etc., usque ad aliquando separatim sub nomine gazophylaciorum, vel exedrarum, vel porticum, vel atriorum; unde : *Qui stas in domo Domini, in atris domus Dei nostri* (Psal. cxxxiii).

Et Artaxerxe. Quæritur quomodo, jubente Artaxerxe, dicatur domus constructa, cum statim jungitur eam, regnante adhuc Dario, fuisse completam et dedicatam, nisi forte credendum est etiam Artaxerxem, misso auro et argento, jussisse : ubi si quid minus in ædificio vel ornatu templi vel vasorum esset completum, perficeretur, Nam Esdra illuc properante, scriptum est quod idem rex cum principibus vel consiliariis suis plurimum auri et argenti et vasorum miserit ad templum.

VERS. 15. — *Mensis Adar.* (BEDA, *ibid.*) Cujus tertia die domus completa est, usque ad in quibus eminentiora cuncta fuere completa.

(Id., *ibid.*) Templum vero quantumquam electam animam significat propter inhabitantem in se Spiritum Christi, etc., usque ad a superiore quoque in tertium penetramus, cum beatitudinem animarum etiam corporum immortalium perceptione cumulamur.

VERS. 16. — *Fecerunt autem.* Merito gaudent filii transmigrationis, etc., usque ad quia omnes ordines Ecclesiæ reconciliatis per penitentiam peccatoribus gaudent.

VERS. 17. — *Et obtulerunt.* Offerunt in dedicatione hostias, cum pro errantium conversione Deo gratias agunt, cum multi conspecta devotione eorum ad majora se virtutum opera accingunt, ne sint segiores eis in operando, quibus innocentes fuerunt minus peccando. Multi etiam qui in fide præcesserunt, ferventiora novitiorum studia æmulantur.

Hircos caprarum. Hirci in hac vita offeruntur pro peccato, cum electi Deo supplicant, ut liberentur a peccatis : offeruntur in futuro, cum gratias agunt qui liberati sunt, ideoque *miseri cordias Domini in æternum cantabunt* (Psal. lxxxviii); quia semper miseros se fuisse et dono ejus liberatos esse memorabunt.

Pro peccato. Pro peccato etiam totius Israel offerunt, quia oportet sic eos qui nobiscum sunt, bonis favere; sic illorum bona imitando, nostra facere, ut etiam pro statu totius Ecclesiæ Dominum deprecemur. Unde in oratione Dominica nemo sibi specialiter aliquid petit, sed omnibus qui eumdem Patrem habent in cœlis. Item, ædificato templo, dedicatio sequitur, cum completa in fine sæculi summa electorum perveniet ad gratiam cœlestium præmiorum, in qua hostiæ offeruntur : de quibus eadem domus, id est Ecclesia, post captivitatem mortalis ærumnæ rædificata per gloriam immortalitatis dicit : *Dirupisti, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis* (Psal. cxv). Et quia offeruntur non solum pro donis virtutum, sed et pro mundanis sordibus vitio-

rum : bene post vitulos, arietes et agnos hirci pro peccato totius Israel offeruntur : gratia enim de qua virtutum beneficia confert, etiam scelera auferit. Nec in domo Dei habet Pelagius locum, qui se suosque persuadebat libertate arbitrii vel liberari a malis, vel confirmari posse in bonis.

VERS. 18. — *Et statuerunt.* Ordo poscebat ut, domo Dei ædificata, mox sacerdotes et Levitæ qui in ea ministrarent, ordinarentur. Quod observandum est his qui magnifice monasteria construunt, ut in his doctores instituant, qui ad opera Dei populum hortentur, non ibi suis voluptatibus serviant.

Sacerdotes. (BEDA ubi supra.) Quod dicit sacerdotes in ordinibus suis, etc., usque ad si ad præmia Domini una cum eis pervenire curamus.

VERS. 19. — *Fecerunt autem filii.* Ideo specialiter ædificata et dedicata domo Domini celebratio paschæ memoratur, cum nulli dubium esset tum religiosus pascha suo tempore celebrare, ut mystice insinuetur hanc esse summam perfectionis, cum præteritis omnibus mundi illecebris tota semper intentione mentis alterius vitæ meditatur ingressum. Pascha enim transitus interpretatur, quia filii Israel in eo per immolationem agni de Ægyptiaca servitute ad libertatem transierunt, vel ipse agnus, id est Christus, pro nobis immolatus transivit ex hoc mundo ad Patrem, quod imitatur cum ab infimis voluptatibus ad cœlestia quærenda transimus, et vere perficimus, cum a carnis ergastulo soluti cœleste regnum intramus.

(BEDA, *ibid.*) Quare de pascha post ædificatam domum refertur, etc., usque ad quanto diutius terram cordis virtute vacua possedit.

VERS. 22. — *Et fecerunt solemnitatem.* (Id., *ibid.*) Potest hoc in loco celebratio paschæ ad tempus nostræ resurrectionis typice referri, etc., usque ad cuius nobis septuaginta Profeta gratiam commendat.

Septem diebus. Quia per omne sæculi tempus in sinceritate et veritate, imo in omnibus honorum victimis et holocaustis vita ducenda est : quia Christus paschali tempore transitorie mortem gustavit, sed æterna resurrectionis virtute devicit.

In lætitia. Hæc est enim maxima nunc et in futuro justorum lætitia, perfectum esse opus justitiæ vel Ecclesiæ, conversis etiam gentilibus, qui olim resistebant et ad adjuvandum ejus statum, confirmandam Christianæ religionis pacem per mundum.

CAPUT VII.

VERS. 1. — *Post hæc autem.* (Beda in *Esdram*, tom. II.) Hucusque reditus populi de Babylone in Jerusalem, etc., usque ad haberent unde ipsi moniti intus discerent restaurari, unde sequitur :

Post hæc. (BEDA, *ibid.*) Hunc Artaxerxem sub quo Esdras de Babylonia Jerosolymam ascendit, Josephus putat esse Xerxem filium Darii, qui post illum regnavit : sed chronicorum libri successorem ejusdem Xerxis. Regnavit autem Darius, sub quo ædificatum est templum, annos sex et triginta, post quem Xerxes annos viginti, post quem Archabanus menses septem

quos chronographi pro anno posuere : post hunc Artaxerxes annis quadraginta.

(Id., *ibid.*) Scriba velox in lege Moysi appellatur Esdras, etc., usque ad priores autem litteræ remanserunt apud Samaritas, quibus illos quinque libros Mosi quos solos de Scriptura sancta receperant, scribere solebant.

VERS. 7. — *Et ascenderunt.* (Id., *ibid.*) Notandum quod in capite hujus libri scriptum est quod ad permissionem Cyri ascenderunt de Babylone Zorobabel et Josue, etc., usque ad perpetuam ad cœlestem patriam pervenientibus do.

VERS. 9. — *Quia in primo.* (Id., *ibid.*) Prima die mensis cœpit ascendere de Babylone, etc., usque ad velut post quatuor menses lucidæ actionis, quos in via pergitur, quintum mensem perpetuæ remunerationis in luce patriæ cœlestis agimus.

(Id., *ibid.*) Primo mense cœpit Esdras ascendere de Babylone, etc., usque ad superna promissa veniamus.

Juxta manum Dei. Confirmatus scilicet gratia et protectione divina, qua prospere cœpta perficeret. Sic et Christus, quia Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, manus quoque Dei super ejus humanitatem fuit, qua in passione exaltatus, et ad mœnia supernæ civitatis ascendit, et fidelibus suis iter patefecit.

VERS. 10. — *Esdras autem paravit.* Magna virtus hominis parare cor suum ad obsequium divinæ voluntatis, et dicere posse : *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum* (Psal. lvi).

(BEDA, *ibid.*) Christus quoque paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, quia talem sibi hominem suscipere divinitus prævidit, qui non solum sine peccato, sed etiam plenus esset gratia et veritate : qui nulla sibi repugnante lege peccati, legem Dei absque ulla mentis vel carnis contradictione servet ; unde : *In capite libri scriptum est de me, etc.* (Psal. xxxix.) Item Dominus investigavit legem Dei, quia abjectis Pharisæorum traditionibus Scripturam sanctam mystice intelligere docuit, et decreta Evangelii quæ attulit magis perfecta et Deo accepta quam ea quæ per Moysen præmiserat, ostendit. Unde : *Audistis quia dictum est antiquis : Diliges amicum tuum, et odio habetis inimicum tuum. Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros, etc.*

VERS. 12. — *Artaxerxes rex.* Artaxerxes qui devota mente templum et sacerdotes Domini venerabatur, eique famulabatur, Christianos principes, sicut Darius significat. Nec mirum si successores Cyri qui templum et civitatem fecerunt ædificari, qui servos ejus ac legem dilexerunt atque juverunt, Christianos reges figurant ; cum ipse Dominus per prophetam Cyrum significare Filium suum dixit : et ejus nomine illum honorificaverit, dicens : *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro* (Isa. xlv).

VERS. 13. — *A me decretum.* Quia ad regem pervenerat fama divinæ virtutis, per quam ille incensam a Chaldæis legem (eisdem quibus prius propriis sermonibus, quamvis alio litterarum caractere) novaverit.

VERS. 14. — *Ut cuicumque.* Omnibus licentiam eundi

tribuit, nullum ire compellit. Christiani principes A tur, emi possunt, quia talia cum audimus, mirari nullum cogentes, ne sit incerta voluntas fidei, omnibus quibus placuerit in regno suo Christum colere permittunt.

Et septem consiliatorum. In libro Esther legitur moris fuisse Persarum regibus, ut in cunctis agendis vel discernendis septem consilio uterentur. Septem consiliariis utuntur fideles cum in omnibus quae faciunt praecepta divinae Scripturae sequuntur. De qua dicitur: *Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terrae, purgatum septuplum* (Psal. xi), id est sancta illustratione septiformis spiritus perfectum.

Missus es. Mittitur Esdras a facie regis et septem consiliatorum ejus, ut visitet Indiam et Jerusalem et conversi ad fidem principes saeculi et Scripturarum persuasionibus roborati, Christum ad salvandam Ecclesiam et congregandam de gentibus quotidiano auxilio, quod Esdrae nomen significat, venire desiderant, dicentes: *Domine Deus virtutum, convertere, respice de caelo*, etc. (Psal. LXXIX.)

Quae est in manu. Mirum quod invenitur verbum in epistola Artaxerxis quo prophetae solent uti: cum dicit legem Dei esse in manu servi illius, scriptum est enim: Factum est verbum in manu Aggae prophetae. Et Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Eliae; et testificatus est Dominus in Israel et in Juda per manus omnium prophetarum: quia scilicet prophetae non minus operando quam loquendo quae Dei sunt, praedicabant.

Christus legem in manu habet: quia eam quondam per Moysen prout voluit, statuit; et nunc eandem per semetipsum immutans ad perfectiora transiit.

Vers. 15. — Et ut feras. Notanda fides et sapientia regis et consiliatorum ejus qui dona sua magis per illum qui legem Dei in manu habebat, id est opere complebat, offerenda esse intellexerant.

Cujus in Jerusalem. (BEDA ubi supra.) Fideliter et docte eum in Jerusalem habere tabernaculum dicit, etc., usque ad et de illo Joannes ait: *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris* (I Joan. ii).

Vers. 16. — Et omne argentum. De hac pecunia fideles in Ecclesia sua bona opera clarere cupiunt: ut per hoc patrem cum sanctis habeant: et alii ipsorum exemplis proficiant. Nam quasi de argento et auro nostro sacrificia, libamina, et hostiae ad offerendum Domino comparantur: cum visa operum nostrorum claritate proximi convertuntur ad officium pietatis: quo et ipsi bene vivendo Domino consecrantur; sunt autem quaedam sanctorum clarissime virtutes: quae non omnibus in exempla operis possunt ostendi: sed tantum ad glorificandam Dei gratiam recitari, ut est illud quod Daniel et Jeremias pueri prophetaverunt: quod Joannes nondum natus: quod Cornelius cum domo sua nondum baptizatus Spiritum sanctum accepit, et innumera miracula instar argenti in domo Domini. Nec tantum ex hoc argento vel auro oblationes quae super altare ponun-

tur, emi possunt, quia talia cum audimus, mirari quidem velut divina debemus: sed quasi possibilita imitari non valemus.

Vers. 19. — Vasa quoque. Verus Esdras vasa misericordiae quae sibi traduntur ab hominibus in conspectu Patris in supernam Jerusalem tradidit. De quibus dicitur: *Quomodo poterit quisquam intrare in domum fortis, et vasa ejus diripere, nisi prius attigerit fortem?* (Marc. iii.) Fortis enim erat rex Babylonis, id est diabolus: sed vincetus et ligatus a Domino, ea quae injusto possidebat vasa, id est delectorum corda amisit: neque auferenti et ad supernam civitatem cujus erat propria reducenti contradicere potuit.

Vers. 21. — Et a me. Principes Christiani subjectis suis imperant, ut quidquid petierit Clistus pontifex noster, absque mora tribuant: nihil omnino retractantes, dent aurum in confessione verae fidei, frumentum in ostensione bonae operationis; vinum in fervore dilectionis; oleum in hilaritate misericordiae: et haec omnia sub centenario numero sacerdoti magno et scribae legis Dei caeli dari jubentur, id est Christo, qui caelestia nobis mandata a Patre deferens, caelestia obedientibus in domo Patris praemia promisit. Centenarius enim, qui in compute digitorum a lava transit in dexteram; ea quae in dextra indicis (id est vita aeterna) sunt gaudia, designat. Talentum autem triplicis mensurae traditur. Minimum; librarum quinquaginta medietatem; librarum sexaginta duo summum, librarum centum et viginti. Corus triginta modii: batos, qui et ephi decima pars cori, id est tres modii.

Vers. 22. — Sal vero. (BEDA ubi supra.) Sal sapientiam significat, etc., usque ad dum per adversarios expugnant.

Vers. 24. — Vobis quoque. Hoc privilegio ostenditur, quod caetera plebs filiorum Israel ad patriam perveniens tributa regis pendebat, quod discreta provisione rex fecisse cognoscitur ut qui divino servitio supererant occupati, a suo famulatu essent liberi, et qui in terra nihil proprium possidebant, sed ex decimis populi vivebant; nemo ex eis tributum exigeret. His omnibus probatur, non solum dilexisse, sed etiam optime didicisse quae divinae servitutis posceret cultus.

Vers. 25. — Tu autem. (BED., *ibid.*) Repetit rex quae supra dixerat, etc., usque ad quibus saepe reges et principes litteras pro statu fidelium miserunt.

Vers. 28. — Et ego confortatus. Sic quisque ad alios congregandos idoneus per doctrinam suam efficitur: ebrius per gratiam Dei contra omnia quae sanctorum opus impediunt, mente roboratur.

CAPUT VIII.

Vers. 1. — Hi sunt ergo principes, etc. (BEDA, ubi Esdras.) Diligenter principes qui secum de Babylone ascenderunt, enumerat, etc., usque ad id est, ex eorum vita quos docuisti, gloriosior eris in regno Dei.

VERS. 15.—*Congregavi autem.* (BEDA., *ibid.*) Nomen hoc loci non alibi me legisse memini, etc., usque ad copiam sibi ministrorum domus Dei providit per quos Jerosolymam veniens quæ in templi usus necessaria sunt perficeret.

VERS. 17.—*Et misi eos ad Eddô.* (Ib., *ibid.*) Mare Caspium secundum Orosium, etc., usque ad quibus adjunctis Esdras in exercitu suo mille septingentorum prope virorum summam habuisse reperitur.

VERS. 21.—*Et prædicavi ibi jejuniâ.* (BEDA, *homil.* 8.) Datur nobis exemplum jejuniandi et orandi, etc., usque ad et sic oret, nec prospere eventura quæ postulat, dubitet.

VERS. 25.—*Appendique eis argentum, et aurum, et vasa consecrata.* (Ib. in *Esdram*, tom. II.) Per argentum, et aurum, et vasa quæ de Babylone Jerosolymam mittuntur, etc., usque ad et per successores eorum usque ad finem ædificanda est.

(Ib., *ibid.*) Distat inter hæc vasa quæ Esdras cum sacerdotibus Jerosolymam offert, et ea quæ Zorobabel et Jesus obtulisse referuntur: quia illa de templo Domini translata sunt in Babylonem, et translata sunt in Jerusalem: hæc in Babylonia facta, sed devotionis gratia Jerosolymam missa a rege vel principibus Persarum, vel etiam a populo Israel, qui in illis partibus morabatur. Illa ergo vasa significant eos qui post acceptam notitiam et sacramenta fidei, post inchoata virtutum opera, decepti a diabolo rapiuntur in confusionem eorum, sed Christi gratia revocantur ad salutem: hæc autem illos qui cum peccato primæ transgressionis nati; per lavacrum regenerationis sacerdotum ministerio expleti, Ecclesiæ filiis aggregantur.

VERS. 28.—*Vos sancti Domini estis.* Oportet doctores Ecclesiæ nunquam oblivisci sanctimoniam, quia a Domino sunt consecrati per Spiritum sanctum in die redemptionis, ad quam suscipiendam etiam auditores instituunt, ut qui jam Domino oblata sunt per rudimenta fidei, etiam per eorum qui in fide præcesserunt exempla et monita magis confirmantur, et supernæ civitatis introitu digni efficiantur.

VERS. 29.—*Vigilate et custodite.* Vigilandum est sacerdotibus, ne qua de sibi creditis animabus, id est, vasis Domini pereat: sed integro numero ad sanctæ virtutis ædificia perducantur.

Donec appendatis. Eos scilicet, quos superna dispositio vobis commisit, tales instruendo et docendo exhibeatis, qui irreprehensibiles inveniantur, et apti thesauro aulæ cælestis, id est, sedibus æternæ pacis et lucis, et hoc non judicio quorumlibet qui falli possunt, sed apostolorum et eorum qui cum Domino sunt judicaturi. Hi enim merito sunt principes sacerdotum et Levitarum et deces familiarum Israel, id est, virorum vel ~~animarum~~ Deum videntium intelliguntur, de quibus dicitur: *Constitues eos principes super omnem terram* (Psal. XLIV); et alibi: *Nobilis in portis vir ejus.*

Promovimus. (BEDA, *ibid.*) Omnia sunt plena mysteriis, etc., usque ad qua adjuti animas fidelium ad

societatem electorum et arcem vitæ perfectionis quasi vasa sancta ad templum Domini efficacius transferamus.

VERS. 32.—*Et mansimus.* (Ib., *ibid.*) Tres dies manetur in Jerusalem, etc., usque ad quasi post gaudium triduanæ mansionis in Jerusalem ob donaria et vasa pretiosa quæ obtulerunt, amplius honorantur.

VERS. 34.—*Descriptumque.* (Ib., *ibid.*) Hoc fit cum doctores studiose vitam examinant subditorum, etc., usque ad ut digna in cædis donetur retributione.

VERS. 35.—*Sed et qui venerunt.* (Ib.) Magna devotio et religio ostenditur, cum pervenientes ad templum primo omnium holocausta offerent, non tantum pro seipsis, sed etiam pro omni Israel, id est, pro eis qui jam domum reversi fuerant, et pro eis qui adhuc exsulabant.

Mystice autem illi veraciter et perfecte captivitatem diaboli, qua peccando tenebantur, poenitendo evaserunt; qui se fixa intentione divino servitio subdunt, qui totos se ab infimis abstractos, flamma cælestis desiderii accendunt. Hoc est enim holocausta, id est, tota incensa sacrificia Domino offerre, nihil nisi ejus voluntatem in omnibus cogitare vel facere.

Obtulerunt holocaustomata Deo, etc. Non tantum pro se. Perfectæ mentis indicium est, cum quis pro omni Israel immolat, id est, pro generali fidelium sospitate, quasi unitatis et fraternitatis memor supernæ pietati supplicat.

VERS. 36.—*Et elevaverunt populum.* (Aug.) Orando variis donariis, quæ rex et consilarii et principes ejus miserant, ministros quoque et sacerdotes illius ab omnibus angustiis liberando.

Mystice. Populus et templum Dei unam et eandem Ecclesiæ figuram tenent, quam levat Esdras et filii transmigrationis ablatis de Babylone sacris vasis, cum prædicatores aggregantes ei javante Domino novos credentium populos, honorabilem eam omnibus et terribilem exhibent. Item cum eos quos exemplis in bona conversatione instituere vel verbis usque ad cælestium perceptionem præmiorum pronoveant, vel provehant: levant populum in domum Dei, quia magnam et manentibus in superna patria, et peregrinantibus adhuc in terra electis gaudium faciunt.

(BEDA in *Esdram*, lib. II, tom. H.) Hæc autem transgressio in Malachia propheta manifeste descripta, etc., usque ad referunt causam ad principem, id est, archiepiscopum, cujus auctoritate expietur flagitium.

Mystice autem uxores alienigenæ, hæreses et superstitiosas philosophorum sectas significant, quæ cum in Ecclesiam incaute admittuntur, semen sanctum catholicæ veritatis et puræ actionis errore contaminant. Peccata quoque omnia quibus ethnici polluuntur, dum Christiani non erubescunt imitari, quasi per uxores alienigenas degenerant a semine verbi Dei, quo fuerant generati, secundum illud: *Voluntarius genuit nos verbo*, etc. (Jac. I), et quasi profanam de filiabus exterorum sobolem procreant, dum illecebras

errantium secuti, perversos ex eis actus ad cuncto A rum notitiam proferunt.

Non est separatus. (BEDA, *ibid.*) Notandum est quod abducto Israel in captivitate, etc., usque ad principes qui corrigere debuerant primos errasse fatentur.

CAPUT IX.

VERS. 3. — *Scidi pallium.* (Ib., *ibid.*) Per vestimenta solent opera designari, etc., usque ad Sedit mœrens, ut per lamenta pœnitentiæ veniam promendam esse doceret.

VERS. 4. — *Convenerunt.* Nota quantum exempla doctorum juvant. Nihil scribitur Esdras locutus esse, sed tantum audito scelere lacrymasse et turbam ad se fidelium non vociferando sed lacrymando traxisse.

Convenerunt. Magna mutatio rerum perfidia principum, multi luxuriam secuti, reducti sunt, magno principe mœrente, et quid peccatoribus agendum esset innuente: conveniunt ad eum omnes qui timent verbum Dei, quo transgressores puniendos esse minatur.

Scisso pallio. (BEDA, *ibid.*) Typice, quod scisso indumento, etc., usque ad etiam ea quæ illorum fragilitati veraciter conveniebant, misericorditer in se transferre dignatus est.

VERS. 5. — *Curvavi genua,* etc. Paravit se per compunctionem cordis, et affectionem corporis, ut dignus efficeretur auditu supernæ pietatis: et in hæc verba orationis prorumpit. Curvat autem genua, expandit manus, et fundit preces in tempore sacrificii vespertini, sciens esse gratius quod fit in spiritu humilitatis et in animo contrito, quam quod carnis et sanguine pecudum offertur.

CAPUT X.

VERS. 1. — *Sic ergo orante Esdra, et implorante Deum et fletu..... Flevit populus.* (BEDA in *Esdras*, tom. II.) Qui scilicet peccaverunt, pœnitentiam agentes, vel qui in castitate permanserant, de casu fratrum dolentes, etc., usque ad Nunc vero etiam ipsi qui peccaverunt cum uxoribus suis et liberis, pœnitentiam acturi convenerunt.

De filiis Ælam. Hunc dicit Josephus primum fuisse Jerosolymitarum, qui ut principem decet, maxima auctoritate mox intentionem Esdræ juvabat, populum secum peccasse confitendo, et pœnitentiam suadendo abjectis uxoribus alienigenis, cum liberis suis.

Et nunc si est pœnitentia in Israel. Quia si populum hujus peccati perfecte pœnitet, primo conversi ad Dominum, correctionem promittamus, et veniam postulemus; deinde ad nos reversi, omnem peccati radicem extirpemus et fruticem, ejectis, scilicet, uxoribus cum omni sobole: hoc est enim veraciter

pœnitentiam agere toto corde, et intus ad Dominum converti, et omnem foris peccandi materiam ab ipsa origine resecuri.

Surge. Decenter docet quomodo sit apud majores consilio agendum, ut scilicet, quisque pro suo sensu quod optimum intellexerit, vel intellexisse sibi videtur, dicat: et tamen ei qui præest, locum discernendi relinquat, paratus obtemperare omnibus quæ ille secundum voluntatem et legem Dei agenda decreverit.

VERS. 6. — *Filii Eliasib.* Qui tunc summus sacerdos erat, post Jesum filium Josedec Joacim filius ejus, et post eum Eliasib filius ejus summo sacerdotio functus est.

Panem non comedit. (BEDA *ubi supra.*) Exemplum hinc habent sacerdotes, etc., usque ad: *Si enim refugientes coinquinationes mundi,* etc. (II Petr. II.)

VERS. 9. — *Ipsa est.* (BEDA *ubi supra.*) Qui ab Hebræis Casleu, a Romanis vocatur December, etc., usque ad qua arte adversa quæ exterius propter peccata desæviunt, aut evitent, aut separent.

Et sedit omnis populus. (Ib., *ibid.*) Id est, circa atrium sacerdotum quo ipsa domus undique cingebatur, habens circa se ex omni parte per quadrum ædes atriorum amplissimas, in quibus etiam populus quando pro pluvia opus erat, stare poterat, et videre ea quæ in templi januis gerebantur, vel circa templum: habebant enim interiores parietes juxta terram in columnis factos exteriores solidos.

VERS. 10. — *Et surrexit Esdras.* (Ib., *ibid.*) Hic locus respondet, etc., usque ad et facta merito in memoria teneretur, ac posteris noscenda traderentur.

VERS. 16. — *Et sederunt in die.* (Ib., *ibid.*) Nota numerum ternarium esse mysticum, etc., usque ad quod etiam nos omnibus annis in quadragesima paschæ oportuit imitari, instante scilicet Dominica resurrectionis, *mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, ut participes resurrectionis esse valeamus* (II Cor. VII.)

Et inventi sunt. (Ib., *ibid.*) Aptant Hebræi huic loco, etc., usque ad Sed intendum quod non scribit Esdras Jesum alienigenam duxisse uxorem, sed quosdam de filiis et fratribus suis, etc.

VERS. 18. — *Et fratres ejus.* (Ib., *ibid.*) Cognati scilicet, non enim fratres ejus germani in carne eatenus vivere, et voluptati operam dare poterant, cum centum anni et amplius essent transacti, ex quo Cyrus regnare incipiens, Jesum et Zorobabel cum transmigratione Juda et Benjamin, ad construendam domum Domini, Jerosolymam remisit.

VERS. 19. — *Et dederunt,* etc. (Ib., *ibid.*) Primo uxores illicitas abjiciunt, etc., usque ad dignum faciat perpetua mercede in cœlis.